

Projekts „Naida runas monitorings” (Nr. DIKS-12-882-lī)¹

Interneta komentāru monitoringa rezultātu kopsavilkums

Projekta ietvaros vairākos Latvijas sabiedrībā pretrunīgi vērtētos vēsturiskos datumos (16.marts, 9.maijs) tika veikts interneta ziņu portālos publicēto rakstu komentāru monitorings, kā arī izskatītas saņemtās sūdzības par atsevišķiem komentāriem. Monitorings tika veikts šādos interneta ziņu portālos: www.apollo.lv, <http://rus.apollo.lv/>, www.delfi.lv, <http://rus.delfi.lv>, www.tvnet.lv, <http://rus.tvnet.lv/>. Tāpat tika veikts interneta komentāru monitorings pirms un pēc šiem datumiem, kā arī atsevišķās dienās, kad internetā parādījās ziņas, kuras potenciāli varētu izraisīt naidīgu komentāru parādīšanos.

Tika vērtēta komentāru atbilstība gan interneta ziņu portālu lietošanas noteikumiem², gan arī Latvijas likumdošanai (Krimināllikuma 78.pantam³). Uzmanība tika pievērsta komentāriem, kuros pausti:

- publiski aicinājumi uz vardarbību, naidu, diskrimināciju;
- publiska goda aizskaršana vai neslavas celšana;
- draudu izteikšana pret personu vai personu grupu, sakarā ar to rasi, ādas krāsu, valodu, reliģiju, pilsonību, nacionālo vai etnisko izcelsmi;
- ar rasistisku nolūku un publiska tādas ideoloģijas paušana, kas sludina pārkāpumu vai noniecina vai nomelno kādu personu grupu sakarā ar to rasi, ādas krāsu, valodu, reliģiju, pilsonību, nacionālo vai etnisko izcelsmi.

Monitoringa mērķis bija pārbaudīt, kā interneta ziņu portāli reaģē uz sūdzībām par iespējamu pretlikumīgu saturu, jo saskaņā ar ES Direktīvas par elektronisko tirdzniecību 2000/31/EK 14.pantu⁴ „pakalpojuma sniedzējs nav atbildīgs par šādu informāciju, ar noteikumu, ka: a) pakalpojuma sniedzējam nav faktiski zināšanu par

¹ Projekts „Naida runas monitorings” (Nr. DIKS-12-882-lī). Projekts tiek līdzfinansēts Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamenta Sabiedrības integrācijas programmas ietvaros. Par publikācijas saturu pilnībā atbild biedrība „Latvijas Cilvēktiesību centrs” un tas nevar tikt uzskatīts par Rīgas domes IKSD viedokli. Projekts īstenošanas laiks: no 2012. gada 1. marta līdz 31. jūlijam.

² Ziņu portālu lietošanas noteikumus skatīt pielikumā.

³ **78.pants. Nacionālā, etniskā un rasu naida izraisīšana:** (1) Par darbību, kas apzināti vērsta uz nacionālā, etniskā vai rasu naida vai nesaticības izraisīšanu, — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz sešdesmit minimālajām mēnešalgām. (2) Par tādu pašu darbību, ja tā saistīta ar vardarbību, krāpšanu vai draudiem vai ja to izdarījis personu grupa vai valsts amatpersona, vai uzņēmuma (uzņēmējiesabiedrības) vai organizācijas atbildīgs darbinieks, vai ja tā izdarīta, izmantojot automatizētu datu apstrādes sistēmu, — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz desmit gadiem. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=88966>

⁴ Eiropas Parlamenta Un Padomes Direktīva 2000/31/EK (2000. gada 8. jūnijs) par dažiem informācijas sabiedrības pakalpojumu tiesiskiem aspektiem, jo īpaši elektronisko tirdzniecību, iekšējā tirgū (Direktīva par elektronisko tirdzniecību). Pieejama: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0031:LV:HTML>

nelikumīgu darbību vai informāciju un, [tas nezina par faktiem vai apstākļiem, kas liecina par nelegālu darbību vai informāciju]; vai b) pakalpojuma sniedzējs pēc šādu ziņu iegūšanas rīkojas ātri, lai izņemtu šādu informāciju vai liegtu tai pieeju”.

Monitoringa laikā tika izmantotas gan interneta ziņu portālu radītās ziņošanas iespējas, gan arī atsevišķos gadījumos - nosūtītas vēstules ziņu portālu redakcijām.

Monitoringa laikā tika analizēti aptuveni 9 000 komentāri pie vairāk kā 45 rakstiem. No tiem 33 raksti bija latviešu ziņu portālos un 12 raksti krievu ziņu portālos. Portāliem tika nosūtīti ziņojumi par vairāk kā 200 komentāriem.

16. marts

2012. gada 16.martā tika veikts rakstu, kuri saistīti ar leģionāru atceres dienas pasākumiem, komentāru monitorings interneta ziņu portālos: www.apollo.lv, <http://rus.apollo.lv/>, www.delfi.lv, <http://rus.delfi.lv>, www.tvnet.lv, <http://rus.tvnet.lv/>.

Projekta ietvaros tika monitorēti 22 raksti. No tiem tika ziņots par komentāriem, kas pievienoti 15 rakstiem, savukārt attiecībā uz 7 rakstiem pievienotajiem komentāriem netika ziņots.

Visvairāk komentētie raksti:

- latviešu valodā: **Leģionāru atceres diena Rīgā: pasākumi noritējuši mierīgi; trīs aizturētie** (738 komentāri) <http://www.delfi.lv/news/national/politics/legionaru-atceres-diena-riga-pasakumi-noritejusi-mierigi-tris-aizturetie.d?id=42211916> un
- krievu valodā: **ОНЛАЙН: В Риге состоялось шествие латышских легионеров** (1402 komentāri) (<http://rus.delfi.lv/news/daily/politics/v-rige-sostoyalos-shestvie-latyshskih-legionerov.d?id=42211722>).

Raksti, kuriem pievienoti visvairāk komentāri ar rasistisku/ diskriminējošu/ naidu kurinošu/ uz vardarbību aicinošu, u.c. saturu, un kuriem tā rezultātā noņemta komentēšanas iespēja:

- **Ždanoka pie Brīvības pieminekļa ārda puķu vainagus**, <http://www.tvnet.lv/zinas/latvija/414765-zdanoka-pie-brivibas-pieminekla-arda-puku-vainagus> (rakstam noņemta komentēšanas iespēja);
- **ОНЛАЙН: В Риге состоялось шествие латышских легионеров** (<http://rus.delfi.lv/news/daily/politics/v-rige-sostoyalos-shestvie-latyshskih-legionerov.d?id=42211722>) (rakstam noņemta komentēšanas iespēja)
- **Video: Ždanoka iesaistās konfliktā pie Brīvības pieminekļa** (Iespējams, naidu kurinošo komentāru skaita dēļ, saite uz rakstu kopš 19.03.2012. vairs nav pieejama)

Izmantojot interneta portālu ziņošanas iespējas par saturu, kas neatbilst portālu lietošanas noteikumiem, kopumā tika ziņots par vairāk kā 120 komentāriem ar

rasistisku/ diskriminējošu/ naidu kurinošu/ uz vardarbību pret konkrētām etniskām grupām aicinošu saturu.

3 portālos lielākajā daļā gadījumu komentāri, par kuriem ziņots līdz plkst. 17.00, tika dzēsti. Pēc 17.00, acīm redzot, darba dienas beigām nosūtītie komentāri vairs netika dzēsti. 3 portālos neviens no ziņotajiem komentāriem netika dzēsts.

Ņemot vērā, ka komentāri, par kuriem tika ziņots vienai no portāla redakcijām, izmantojot pogu „Ziņot redakcijai” arī pēc atkārtotas nosūtīšanas netika dzēsti, kā arī to, ka tika saņemtas vairākas sūdzības, LCC 2012. gada 16. martā nosūtīja elektronisku vēstuli portāla redakcijai, lūdzot pārbaudīt vai 18 komentāru saturs, kas pievienoti konkrētam rakstam nav pretrunā ar portāla lietošanas noteikumiem un pārkāpuma konstatēšanas gadījumā lūdza dzēst komentārus.

Vēstulē LCC norādīja, ka minētie komentāri pārkāpj portāla lietošanas noteikumus, kas nosaka, ka portālā ir aizliegts publiskot un ievietot materiālus, kuri aicina uz vardarbību, rasu naidu vai citu prettiesisku darbību veikšanu. Tika norādīts arī uz Krimināllikuma 78. pantu⁵ un ES Direktīvas par elektronisko tirdzniecību 2000/31/EK 14.pantu⁶, kas nosaka, ka „pakalpojuma sniedzējs nav atbildīgs par šādu informāciju, ar noteikumu, ka: a) pakalpojuma sniedzējam nav faktiski zināšanu par nelikumīgu darbību vai informāciju un, [tas nezina par faktiem vai apstākļiem, kas liecina par nelegālu darbību vai informāciju]; vai b) pakalpojuma sniedzējs pēc šādu ziņu iegūšanas rīkojas ātri, lai izņemtu šādu informāciju vai liegtu tai pieeju”. Pēc vēstules saņemšanas un izvērtēšanas portāla redakcija komentēšanas iespējas rakstam slēdza. Līdzīga satura vēstule tika nosūtīta vēl vienai portāla redakcijai, kas visus norādītos komentārus dzēsa.

Monitoringa ietvaros tika konstatēts, ka, iespējams, lielā naidu kurinošo komentāru skaita dēļ un dēļ redakcijas grūtībām komentārus savlaicīgi dzēst, diviem rakstiem tika liegta komentēšanas iespēja, bet viens raksts no interneta tika izņemts vispār. Divi no rakstiem saistīti ar incidentu pie Brīvības pieminekļa, kurā bija iesaistīta Eiropas Parlamenta deputāte no Latvijas Tatjana Ždanoka: *Ždanoka pie Brīvības pieminekļa ārda puķu vainagus* (www.tvnet.lv, noņemta komentēšanas iespēja) un *Video:*

⁵ **78.pants. Nacionālā, etniskā un rasu naida izraisīšana:** (1) Par darbību, kas apzināti vērsta uz nacionālā, etniskā vai rasu naida vai nesaticības izraisīšanu, — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz sešdesmit minimālajām mēnešalgām. (2) Par tādu pašu darbību, ja tā saistīta ar vardarbību, krāpšanu vai draudiem vai ja to izdarījusi personu grupa vai valsts amatpersona, vai uzņēmuma (uzņēmēj sabiedrības) vai organizācijas atbildīgs darbinieks, vai ja tā izdarīta, izmantojot automatizētu datu apstrādes sistēmu, — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz desmit gadiem. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=88966>

⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/31/EK (2000. gada 8. jūnijs) par dažiem informācijas sabiedrības pakalpojumu tiesiskiem aspektiem, jo īpaši elektronisko tirdzniecību, iekšējā tirgū (Direktīva par elektronisko tirdzniecību) 14. pants **Glabāšana** „1. Ja tiek piedāvāts informācijas sabiedrības pakalpojums, kas sastāv no pakalpojuma saņēmēja piedāvātās informācijas glabāšanas, dalībvalstis nodrošina, ka pakalpojuma sniedzējs nav atbildīgs par informāciju, kas glabāta pēc pakalpojuma saņēmēja pieprasījuma ar noteikumu, ka: a) pakalpojuma sniedzējam nav faktiski zināšanu par nelikumīgu darbību vai informāciju un, attiecībā uz prasībām par bojājumiem, tas nezina par faktiem vai apstākļiem, kas liecina par nelegālu darbību vai informāciju; vai b) pakalpojuma sniedzējs pēc šādu ziņu iegūšanas rīkojas ātri, lai izņemtu šādu informāciju vai liegt tai pieeju.”

Pieejama: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0031:LV:HTML>

Ždanoka iesaistās konfliktā pie Brīvības pieminekļa (www.apollo.lv, raksts internetā vairs nav pieejams). Savukārt trešajā rakstā atspoguļoti leģionāru atceres pasākumi visas dienas garumā: *ОНЛАЙН: В Риге состоялось шествие латышских легионеров* (www.rus.delfi.lv, noņemta komentēšanas iespēja).

12. aprīlis

Projekta ietvaros 2012. gada 11. un 12. aprīlī tika veikts raksta *Drošības policija sāk kriminālprocesu pret Pirmo Baltijas kanālu* monitorings. Pamatojums: raksta tēma cieši saistīta ar 16. marta pasākumu norises atspoguļojumu.

Izskatot vairāk kā 250 komentārus portāla redakcijai tika ziņots par 7 komentāriem ar rasistisku/ diskriminējošu/ naidu kurinošu/ uz vardarbību aicinošu saturu. Tā kā neviens no komentāriem ziņošanas rezultātā netika dzēsts, LCC nosūtīja vēstuli portāla redakcijai, lūdzot izvērtēt konkrētu komentāru satura atbilstību portāla lietošanas noteikumiem un pārkāpuma konstatēšanas gadījumā dzēst komentārus. Pēc vēstules saņemšanas un izvērtēšanas komentāri dzēsti.

9. maijs

2012. gada 9. maijā tika veikts rakstiem, kuri saistīti ar Uzvaras dienas svinībām, pievienoto komentāru monitorings interneta portālos: www.apollo.lv, <http://rus.apollo.lv/>, www.delfi.lv, <http://rus.delfi.lv>, www.tvnet.lv, <http://rus.tvnet.lv/>. Projekta ietvaros tika monitorēti 10 raksti. Tika ziņots par komentāriem, kas pievienoti 6 rakstiem, savukārt pie 4 rakstiem ne par vienu no rakstam pievienotajiem komentāriem netika ziņots. Vidējais pievienoto komentāru skaits rakstiem – 250 – 450.

Visvairāk komentētais raksts latviešu valodā:

- *Uzvaras parkā patlaban pulcējas ap 10 000 cilvēku* (<http://www.tvnet.lv/zinas/latvija/420926-uzvaras-parka-patlaban-pulcej-as-ap-10-000-cilveku>. Monitoringa laikā vairāk kā 500 komentāru);
- krievu valodā: *Обзор: как в Латвии отмечают День Победы* (<http://rus.delfi.lv/news/daily/latvia/obzor-kak-v-latvii-otmechayut-den-pobedy.d?id=42338406>. Monitoringa laikā vairāk kā 700 komentāru)

Aktīvākā komentēšana notika latviešu www.tvnet.lv un krievu <http://rus.delfi.lv>.

Kopumā tika ziņots par 23 komentāriem ar rasistisku/ diskriminējošu/ naidu kurinošu/ uz vardarbību aicinošu saturu. 3 portālos gandrīz visos gadījumos komentāri, par kuriem ziņots, tika dzēsti, savukārt 3 portālos neviens no ziņotajiem komentāriem netika dzēsts.

Ņemot vērā, ka komentāri, par kuriem tika ziņots vienai no portālu redakcijām, izmantojot pogu „Ziņot redakcijai” arī pēc atkārtotas nosūtīšanas netika dzēsti, LCC 2012. gada 9. maijā nosūtīja elektronisku vēstuli redakcijai, kurā lūdza pārbaudīt vai

sešu komentāru saturs nav pretrunā ar portāla lietošanas noteikumiem un pārkāpuma konstatēšanas gadījumā lūdza dzēst komentārus. Visi nosūtītie komentāri 10.05.2012. tika dzēsti.

Salīdzinot ar 16. martā veikto monitoringu, 9. maijā bija ievērojami mazāk komentāru, par kuriem ziņots portālu redakcijai. Tāpat tika konstatēts, ka vairākos gadījumos redakcija operatīvi dzēsusi ievietotos komentārus un uzreiz pēc to ievietošanas parādījās uzraksts „komentārs dzēsts”. Pārsteidzoši, ka daudzos komentāros Uzvaras dienas pasākums tika saistīts ar geju praidu un gejiem. Tāpat monitoringa laikā tika konstatēts, ka atsevišķos gadījumos personas, kuru komentāri vienā portālā tika dzēsti, tādu pašu komentāru ievietoja citā portālā.

Pielikums: *Izvilumi no Delfi, Apollo, TVNET lietošanas noteikumiem*

Delfi: Lietošanas noteikumi

delfi.lv ir aizliegts publiskot, ievietot vai nosūtīt citiem lietotājiem normatīvajos aktos noteikto nepublicējamo informāciju, tajā skaitā un ne tikai:

1. materiālus (tajā skaitā arī video un audio materiālus), kuru publiskošanas vai nosūtīšanas rezultātā tiek aizskartas vai pārkāptas trešo personu intelektuālā īpašuma tiesības;
2. materiālus, kura aizskar personas godu un cieņu, ir pretēja labiem tikumiem;
3. materiālus, kura aicina uz vardarbību, rasu naidu vai citu prettiesisku darbību veikšanu.

Delfi.lv, konstatējot šādas informācijas izvietošanu, ir tiesības šos materiālus nekavējoties izdzēst, kā arī dzēst šo materiālu publiskotāja lietotāja kontu un/vai liegt piekļuvi delfi.lv.

Delfi: Komentāri portālā

"DELFI" neatbild par rakstiem pievienotajiem komentāriem, kā arī patur tiesības izdzēst:

1. neētiskus komentārus
2. komentārus, kas rakstīti, slēpjoties zem cita cilvēka vārda
3. komentārus, kas satur ar "DELFI" nesaskaņotu reklāmu
4. cilvēka godu un cieņu aizskarošus komentārus
5. rasu un nāciju naidu veicinošus komentārus

"DELFI" aicina portāla lasītājus, rakstot komentāru:

1. Ievērot morāles un pieklājības normas
2. Nekurināt un neaicināt uz rasu naidu
3. Iztikt bez rupjībām

TVNET: Komentāri

Aizliegts nosūtīt, publicēt jebkāda veida nelikumīgu, draudošu, aizskarošu, apmelojošu, neslavu ceļošu, neķītru, vulgāru, pornogrāfisku, zaimojošu un piedauzīga rakstura informāciju t.s. bildes.

TVNET neatbild par rakstu komentāru saturu un aicina lasītājus būt tolerantiem, iztikt bez rupjībām un saglabāt elementāras pieklājības normas.

TVNET patur tiesības dzēst lasītāja komentārus, un liegt pieeju TVNET portālam, kā arī TVNET patur tiesības izmantot komentāru saturu pēc saviem ieskatiem.

Apollo lietošanas noteikumi

3.1. Apollo aicina interneta lietotājus - portāla lasītājus, rakstot komentārus par publicētajiem rakstiem un ziņām, ievērot morāles, ētikas un pieklājības normas, nekūdit uz vardarbību, naidu vai diskrimināciju, neizplatīt personas cieņu un godu aizskarošu informāciju, neslēpties aiz citas personas vārda, neveikt ar portāla redakciju nesaskaņotu reklamēšanu. Gadījumā, ja komentāra sniedzējs neievēro iepriekšminētos noteikumus, viņa komentārs var tikt izdzēsts un Apollo ir tiesības informēt uzraudzības iestādes par iespējamiem likuma pārkāpumiem.

3.10. Apollo portāls patur tiesības nepieciešamības gadījumā dzēst portālā ievietotos materiālus bez iepriekšēja brīdinājuma.